

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ КАРТИНИ СВІТУ В ДЕТЕКТИВНИХ ОПОВІДАННЯХ АГАТИ КРІСТІ

Ю.В. Сахневич, студентка групи ФАБ-1-15-4.0д, IV курс, спеціальність «Філологія (англійська мова і література)».

Науковий керівник: Г.В. Бітківська, доцент кафедри світової літератури, кандидат педагогічних наук.

У статті розглянуто художні особливості зображення картини світу в детективних оповіданнях Агати Крісті, проаналізовано засоби вираження загальної картини національної ментальності в британському суспільстві за допомогою різних видів інтертекстуальних маркерів.

Ключові слова: картина світу; національна ідентичність; інтертекстуальність; детективні оповідання; Агата Крісті.

In the article the literary peculiarities of worldview representation in Agatha Christie's detective stories are identified; vehicles of global worldview of national mentality in the British society are analyzed; the specific features of various types of intertextual markers, that occur in the detective stories, are determined in the article.

Key words: worldview; national identity; intertextuality; detective stories; Agatha Christie.

Актуальність та доцільність дослідження. Дослідження творчості Агати Крісті викликає велику зацікавленість в українських та зарубіжних літературознавців (Воробйова І., Фрідріх А., Макаренко Ю., Советна А., Титюк А., Кузнецов Ю., Іванов О., Richard York (Річард Йорк), Earl F. Bargainnier (Ерл Ф. Баргайн'є), Patricia D. Maida (Патриція Д. Майда), Nicholas B. Spornick (Ніколас Б. Спорнік), Jared Cade (Джаред Кейд) та ін.). Проте проблема зображення картини світу в детективних оповіданнях А. Крісті досі не досліджувалася системно, бо науковці зосереджуються передовсім на вивченні її романів. Водночас оповідання письменниці містять важливі деталі, на основі яких вибудовуються світоглядні орієнтири, які поглиблюються в романах. Потреба в дослідженні зазначеної проблеми зумовила вибір теми нашого дослідження, актуальність якого полягає в тому, що глибокий аналіз художніх особливостей зображення картини світу дозволить сприйняти повніше створений А. Крісті художній світ.

Метою статті є дослідження художніх особливостей картини світу в детективних оповіданнях А. Крісті.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- 1) з'ясувати сутність поняття «картина світу»;
- 2) дослідити національну ідентичність як елемент зображення картини світу в детективних оповіданнях А. Крісті;
- 3) виявити й описати інтертекстуальні маркери як елемент створення картини світу в детективних оповіданнях А. Крісті.

Аналіз останніх публікацій. В літературознавстві аналізом картини світу займалися такі дослідники, як Заремська І.М., Клів Блум (Clive Bloom), Стребкова І.О., Дудка А.М., Остапенко І.В.; дослідження англійського національного характеру привернуло увагу вчених Філіпової М.М, Майка Сторрі та Пітера Чайлдса (Mike Storry and Peter Childs), Джона Сторі (John Storey).

Виклад основного матеріалу дослідження. Слідом за І. Стребковою, картину світу розуміємо як «систему інтуїтивних уявлень про реальність, що складається на конкретному історичному етапі розвитку людського мислення» і зосереджуємося на дослідженні таких ознак цього поняття, як: «цілісність (єдність об'єкту із середовищем), індивідуальність (авторське світобачення через власні своєрідні психічні особливості), антропоцентризм (людина як суб'єкт «бачення»)» [5, с. 18–25]. Ці ознаки передовсім виявляються в понятті національної ідентичності. Для визначення поняття «національна ідентичність» звернемося до тези британського професора й дослідника феноменів нації та націоналізму Е. Сміта про те, що: «національна ідентичність та нація – це складні конструкції, що складаються з багатьох взаємопов'язаних компонентів – етнічних, культурних, територіальних, економічних та політико-юридичних» [4].

У детективних оповіданнях А. Крісті національна ідентичність проявляється через низку ознак, зокрема зображення соціальних особливостей британського суспільства ХХ ст. В оповіданнях англійське суспільство зображено чітко ієрархизованим. А. Крісті охоче зображує героїв із аристократичного середовища, де важливими інструментами є гроші та статус.

В оповіданні «Крадіжка в Гранд-отелі» («*The Jewel Robbery at the Grand Metropolita*») [10]) зображено прагнення знаті продемонструвати свій статус за допомогою вишуканого вбрання, коштовностей та гарних манер. Англійська ділиться на дві групи, перші – з повагою та захопленням ставиться до аристократів, намагаючись відповідати їхньому рівню; інші – невдоволені зверхнім ставленням знаті до них. Зневажаючи людей вищого стану, прислуга може вдаватися до крадіжок заради наживи.

У детективному оповіданні «Дівчина в поїзді» («*The Girl in the Train*») А. Крісті зображує також упереджене ставлення чистокровних британців до іноземців, особливо, якщо вони схожі на німців. Німця можна розпізнати за уривчастою, різкою мовою та манерою поведінки: «His accents were decidedly guttural, and the stiffness of his carriage denoted that he was more at home in uniform than out of it. George had the trueborn Briton's prejudice against foreigners - and an especial distaste for German-looking foreigners» [9] Типовий англієць вважає, що іноземець є свідомо меншвартісною особою щодо англієця; а простолюдин щодо представника світського товариства.

Англіїці визнають авторитет старших, до яких потрібно ставитися шанобливо та виконувати їхню волю, навіть якщо молодші мають власні плани. Прикладом є оповідання А. Крісті «Червоний сигнал» («*The Red Signal*»): «– Uncle, said Dermot. – I shouldn't have spoken to you as I did. I can quite see that from your point of view you are perfectly right. But I have loved Claire Trent for a long time». «– It's hopeless, laughed Dermot. – It's heads you win, tails I lose» [11] («З вами годі сперечатися. Ваше завжди буде зверху» [3]).

Виразна риса англієця – упереджене ставлення до іноземців, простір яких маркується, серед іншого, висловами іноземною мовою. Найчастіше зустрічаються вставки французькою мовою, що пояснюється двома факторами. Перший – географічна близькість двох держав, Великобританії та Франції, і особливості їх культурно-історичного розвитку. Другий фактор пов'язаний з біографічним фактом: у дитинстві А. Крісті, разом із своїми батьками, деякий час жила у Південній Франції, де вона вдосконалила свої знання французької

мови. Так, наприклад, в оповіданні «Таємниця єгипетської гробниці» («*The Adventure of the Egyptian Tomb*» [8]) ми зустрічаємо досить велику кількість вживаних французьких виразів: «*Toujours pratique*» («як завжди, практика»), «*Eh bien*» («тож!»), «*mon ami*» («мій друже»), «*Mon Dieu*» («Господи»), «*monsieur le docteur*» («месє доктор»), «*évidemment*» («очевидно»), «*tisane*» («настій»), «*la mer maudite*» («морська хвороба»). Вживання французьких слів в творах А. Крісті про Пуаро не впливає на розвиток сюжету, вони виконують іншу функцію – характеризують Пуаро за національністю. Незважаючи на те, що Пуаро бельгієць, всі французькі слова, вимовлені героєм, є для нього абсолютно природними, адже в Бельгії, французька є однією з офіційних мов. А. Крісті, прагнучи підкреслити факт, що Пуаро іноземець, створює контраст через лексичний компонент. Проте, через використання французьких слів, англійці вважають Пуаро французом, та й не тільки англійці. Ось так, в оповіданні «Крадіжка в готелі «Гранд-Метрополітен»» («*The Jewel Robbery at the Grand Metropolita*»), служниця французька сплутала Пуаро з французом: « – The suggestion was infamous! That she should be suspected of robbing Madame! The police were well known to be of a stupidity incredible! But Monsieur, who was a Frenchman – » [10] («Яке жахливе звинувачення! Це її підозрюють в пограбуванні мадам! Добре відомо, що в поліції сидять заплішені дурні! Але, месє, ви ж француз...» [2]). Пуаро відразу ж її виправив: « – A Belgian, interjected Poirot» (« – Бельгієць, – вставив Пуаро»). В оригіналі оповідання, іноземні слова виділяються *курсивом*, проте в українському перекладі, зазвичай, використовують примітки для пояснення та перекладу виразів. Те, що в оригіналі переклад французьких фраз відсутній не є незвичайним, зазвичай, А. Крісті використовує саме ті слова, які хоча б частково збігалися за звучанням або змістом з англійськими словами, а також елементи повсякденної лексики, вітання, вигуки.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. У детективних оповіданнях А. Крісті створює картину світу, художні компоненти якої відбивають риси типового англійця, тобто є втіленням англійськості.

Для подальшого дослідження обраної теми перспективним вважаємо зіставлення індивідуальної художньої та національної картини світу у творчості А. Крісті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крісті А. Дівчина в поїзді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Kristi_Agata/Divchyna_v_poizdi/.
2. Крісті А. Крадіжка в готелі «Гранд-Метрополітен» [Електронний ресурс] / - Пер. Олександр Парунов. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/-Kristi_Agata/Kradizhka_v_hoteli_Hrand-Metropoliten/
3. Крісті А. Червоний сигнал [Електронний ресурс] / Пер. Андрій Євса. – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Kristi_Agata/Chervonyi_syhnal.pdf.
4. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність / Пер. з англійської П. Таращука. – Київ: Основи, 1994. – 224 с.
5. Стребкова І.О. Проблеми порівняльного аналізу стилю Тодося Осьмачки і Миколи Гоголя: типологічний і індивідуальний вимір [Електронний ресурс]. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Strebkova_Iryna/Problemy_porivnialnoho_analizu_styliu_-_Todosia_Osmachky_i_Mykola_Hoholia_typolohichnyi_i_indyvidualny/.
6. Толкования священного писания. Новый Завет. От Луки, глава 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bible.optina.ru/new:lk:12:27>.
7. Шинкарук В.І. Філософський енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. – Київ, Абрис, 2002. – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/-Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskiy_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf
8. Christie A. “The Adventure of the Egyptian Tomb”. Poirot Investigates, 1924.
9. Christie A. “The Girl in the Train”. The Listerdale Mystery. William Collins and Sons, 1934.
10. Christie A. “The Jewel Robbery at the Grand Metropolita”. Poirot Investigates, 1924.
11. Christie A. “The Red Signal”. The Hound of Death. Odhams Press, 1933.